

خدمات راهنمایی و مشاوره در مدارس

■ علی اصغر ایزدی
رئیس اداره مشاوره اداره کل امور تربیتی و مشاوره

کلیدواژه‌ها: خدمات راهنمایی، راهنمایی و مشاوره، مدارس

راهنمایی و مشاوره در آموزش و پرورش افراد به حدی است که عده‌ای از صاحب‌نظران آن را به نوعی تعلیم و تربیت و بعضی تسهیل‌کننده جریان تعلیم و تربیت می‌دانند. مهم‌ترین عوامل ضرورت راهنمایی و مشاوره و توسعه آن در نظام آموزش و پرورش مؤثر عبارت‌اند از:

۱. توجه به اصالت کودک و آموزش و پرورش وی
۲. وجود تفاوت‌های فردی در دانش‌آموزان و ضرورت شناخت و توجه به این تفاوت‌ها در آموزش و پرورش
۳. وجود استعدادهای عمومی و اختصاصی در دانش‌آموزان و ضرورت شناخت و پرورش تدریجی و سنجش آن‌ها
۴. رشد جمعیت و افزایش گرایش‌ها و علاقه‌مندی به تحصیل در سطوح مختلف و گسترش علوم و فناوری
۵. تراکم و تنوع واحدهای درسی در رشته‌های تحصیلی و

آموزش و پرورش مسئولیت مهمی در تربیت کودکان، نوجوانان و جوانان برعهده دارد. نگاه گسترده به نقش آموزش و پرورش به‌عنوان عاملی مؤثر در فعلیت بخشیدن به امکانات بالقوه و ذاتی افراد، انتقال اندوخته تجارب گذشتگان، ارائه ارزش‌های مطلوب، افزایش معلومات و ایجاد مهارت‌های لازم در افراد برای زندگی و بالاخره تسهیل مسیر حرکت وجودی آدمی به سوی کمال اهمیت این نهاد اجتماعی را بیش از پیش نشان می‌دهد. گسترش کمی آموزش و پرورش نشان‌دهنده گرایش و استقبال همگان به اثربخشی این نهاد و گسترش کیفی آن ناشی از توسعه معارف، علوم و رشد بی‌وقفه فناوری است که این دو بر پیچیدگی و ظرافت جریان آموزش و پرورش افزوده است. بنابراین، برای تحقق اهداف تعلیم و تربیت و رشد شخصیت کودکان و نوجوانان باید از خدمات راهنمایی و مشاوره به‌خوبی استفاده کرد. نقش

ضرورت انتخاب مناسب

مشکلات تحصیلی از عمده‌ترین مشکلات روانی- اجتماعی دانش‌آموزان است.

۶. توسعه مشاغل و حرف و ضرورت انتخاب شغل مناسب
۷. تغییر نگرش‌ها و ارزش‌ها نسبت به انتخاب رشته‌های تحصیلی و انتخاب شغل
۸. گسترش نیازهای جامعه به نیروی انسانی در سطوح مختلف مهارت
۹. وجود مسائل و مشکلات جسمانی، عاطفی، اجتماعی، رفتاری، تحصیلی و خانوادگی در دانش‌آموزان.

مهم‌ترین وظایف مشاوران در مدارس

- برنامه‌ریزی و انجام فعالیت‌های راهنمایی و مشاوره در مدرسه به‌منظور ارتقای سطح سلامت روان دانش‌آموزان و تلاش برای پیشگیری از مشکلات روانی- رفتاری و تحصیلی آنان و حل این مشکلات

- برنامه‌ریزی به‌منظور افزایش آگاهی کارکنان مدرسه، اولیا و دانش‌آموزان از برنامه‌های راهنمایی و مشاوره و فراهم نمودن زمینه مشارکت آنان

- برنامه‌ریزی به‌منظور شناسایی دانش‌آموزان در معرض خطر و ارائه خدمات تخصصی به آنان و در صورت نیاز ارجاع آنان به هسته‌ها و مراکز مشاوره و خدمات روان‌شناختی آموزش و پرورش - تشکیل پرونده الکترونیکی مشاوره‌ای برای دانش‌آموزان و تهیه و ارائه گزارش آمار تنوع و فراوانی مشکلات روانی- رفتاری و تحصیلی دانش‌آموزان

- برگزاری آزمون‌های روان‌شناختی و استفاده از نتایج آن‌ها با ترسیم نیم‌رخ روانی- رفتاری و تحصیلی دانش‌آموزان برای ارائه خدمات مشورتی به آنان

- ارائه خدمات راهنمایی و مشاوره شغلی به دانش‌آموزان برای طرح‌ریزی شغلی با استفاده از روش‌ها و ابزارهای مناسب - تدریس دروس برنامه‌ریزی تحصیلی، شغلی و آموزش آداب و مهارت‌های زندگی

- مطالعه و اقدام پژوهی در زمینه امور راهنمایی، مشاوره و بهداشت روان به‌منظور توسعه کمی و کیفی این خدمات در مدرسه

- توانمندسازی روانی- رفتاری و تحصیلی دانش‌آموزان - برگزاری جلسات مستمر با دانش‌آموزان و اولیای آن‌ها به‌منظور ارتقای سطح آگاهی آنان در زمینه امور تحصیلی و شغلی و خانوادگی

- انجام بررسی‌های مشاوره‌ای به‌منظور هدایت تحصیلی و انتخاب شاخه و رشته تحصیلی صحیح دانش‌آموزان - شرکت در جلسات گروه‌های آموزشی و دوره‌های ضمن خدمت به‌منظور دانش‌افزایی و ارائه خدمات بهتر در زمینه راهنمایی و مشاوره

- برنامه‌ریزی به‌منظور اجرای مطلوب برنامه‌های هفته بهداشت روان، هفته معرفی مشاغل و ارائه خدمات مشاوره‌ای و سلامت روان در قالب طرح‌های مشارکتی دانش‌آموزی مانند همیار مشاور.

امید است مشاوران گرامی با انجام صحیح وظایف خود دانش‌آموزان را در جهت رفع مشکلات تحصیلی و روانی- رفتاری و تأمین ثبات عاطفی یاری دهند.

سال ۱۳۳۲ را می‌توانیم مبدأ طرح مسئله راهنمایی به معنای خاص آن در کشور خود بدانیم و در سال ۱۳۳۴ در اداره مطالعات و برنامه‌ها دایره‌ای به‌نام دایره تحقیقات روان‌شناسی به‌وجود آمد که به تهیه برخی تست‌های هوش و سنجش‌های روانی مبادرت می‌کرد. سرانجام با برپایی کنگره‌هایی در تابستان ۱۳۳۷ و ۱۳۳۸ راهنمایی در مدارس امری ضروری تشخیص داده شد و مرکز راهنمایی در اداره کل تعلیمات متوسطه به‌وجود آمد. در سال ۱۳۴۷ اداره کل آموزش راهنمایی تحصیلی در وزارت آموزش و پرورش تأسیس شد و متأسفانه در سال ۱۳۵۹ طی بخشنامه‌ای برنامه راهنمایی و مراکز مشاوره و راهنمایی تعطیل شد اما از ابتدای سال ۶۷ ضرورت وجود مشاوران در مدارس احساس شد و مجدداً این رشته شروع به جذب دانشجو کرد.

از سال تحصیلی ۷۲-۱۳۷۱ هم‌زمان با شروع اجرای نظام جدید آموزش متوسطه بر اساس طرح راهنمایی و مشاوره در دوره متوسطه که به تصویب هیئت اجرایی نظام جدید رسیده بود، فعالیت رسمی اولین گروه از مشاوران در دبیرستان‌های تحت پوشش نظام جدید آغاز شد و وظایفی در سه بعد راهنمایی و مشاوره سازگاری، تحصیلی و شغلی به آنان محول گردید.

در حال حاضر به ازای هر ۱۵ نفر دانش‌آموز یک ساعت فعالیت راهنمایی و مشاوره اختصاص می‌یابد و براساس آخرین آمار از استان‌های کشور تا سال تحصیلی ۹۴-۹۳ حدوداً ۱۸ هزار نفر مشاور به‌صورت موظف به کار در مدارس اشتغال دارند. تعداد ۴۶۸ هسته مشاوره در ادارات آموزش و پرورش نواحی، مناطق و شهرستان‌ها و نیز تعداد ۲۵۰ مرکز مشاوره مستقل منطقه‌ای و ۳۲ مرکز مشاوره استانی حمایت علمی و تخصصی از مشاوران مدارس و پاسخگویی به مراجعان در دوره‌های تحصیلی را برعهده دارند.

براساس رأی ۱۸۸ کمیسیون منابع نیروی انسانی شورای عالی آموزش و پرورش، شاخص ارائه خدمات راهنمایی و مشاوره در مدارس به میزان هر ۱۲ نفر دانش‌آموز یک ساعت در مدارس متوسطه اول و دوم و به ازای هر ۱۵ نفر یک ساعت به مدارس ابتدایی خدمات مشاوره‌ای اختصاص می‌یابد و می‌بایست این خدمات را دریافت کنند.

وظیفه مشاوران، برای مواجهه و سازگاری با مقتضیات قرن حاضر که از حساسیت ویژه‌ای برخوردار می‌باشد بسیار حساس و سنگین است. اضطراب، افسردگی، رفتارهای ناپه‌نجان،